

wych, skoro grono muzyków kościelnych — jak dotąd — nie ma żadnego wpływu na repertuar i poziom muzyki wykonywanej w naszych kościołach (ks. Cempura). Zgodzono się jednak z wyjaśnieniem, że seminaria naukowe nie są ciałem ustawodawczym ani wykonawczym w dziedzinie muzyki kościelnej. Zasadniczym celem spotkań jest pogłębienie znajomości przedmiotu, wymiana myśli i doświadczeń oraz przyjęcie w miarę możności jednej linii postępowania. Dlatego na takich sympozjach powinien przeważać naukowy sposób podchodzenia do problemów (ks. Mrowiec).

W toku dyskusji wyłoniły się też następujące wnioski:

— Podkomisję do spraw Młodzieży Kościelnej należy zapoznać na piśmie z wynikami każdorazowych obrad sekcji;

— poprzez Podkomisję wystąpić z wnioskiem do Konferencji Episkopatu, aby zajęła oficjalne stanowisko wobec faktu wykonywania piosenek religijnych w ramach liturgii;

— należy utworzyć specjalną komórkę roboczą w ramach Sekcji, która dokona rewizji i oceny śpiewów liturgicznych;

— należy stanowczo żądać szanowania praw autorskich kompozytorów tworzących pieśni religijne;

— uczestnicy sesji winni poinformować swoich zwierzchników o pracach i dezyderatach sympozjum;

— trzeba jak najprędzej utworzyć komisję w celu opracowania śpiewnika ogólnopolskiego.

Dokonano wreszcie wyboru nowego zarządu. Udzielono absolutorium ustępującemu zarządowi: ks. doc. dr hab. K. Mrowiec (KUL) — przewodniczący; ks. dr B. Bartkowski (KUL) — wiceprzewodniczący; ks. mgr Z. Bernat (Poznań) — sekretarz.

Do nowego zarządu weszli: przewodniczący — ponownie ks. doc. dr hab. K. Mrowiec (KUL) — wyboru dokonano przez aklamację; wiceprzewodniczący — ks. dr Z. Piasecki (ATK); sekretarz — ks. dr I. Pawlak (KUL).

W imieniu zarządu nowo obrany przewodniczący Sekcji podziękował obecnym za zaufanie i obiecał gorliwie pracować dla dobra Sekcji oraz muzyki kościelnej w Polsce.

Lublin

KS. IRENEUSZ PAWLAK

Ks. Jacek Żurek

ŚRODKI AUDIOWIZUALNE A LITURGIA

Omówienie noty Komisji Liturgicznej episkopatu szwajcarskiego zamieszczonej w: *La Documentation Catholique* ze stycznia 1978 r. (nr 1733)

Przekazywanie treści poznawczych przeżywa w dzisiejszej rzeczywistości swoisty etap rozwoju. Coraz to nowe środki techniczne pośredniczą między ludźmi w celu ułatwienia, przyspieszenia, czy w ogóle udoskonalenia ich wzajemnych kontaktów myślowych. W procesie tym poważną rolę odgrywają tzw. środki audiowizualne.

Również Kościół w swoim przekazywaniu prawdy objawionej korzysta ze zdobyczy techniki. Szybko maleje ilość parafii, w których dotąd nie znalazły zastosowania mikrofony czy aparaty projekcyjne. Ponieważ wprowa-

dzane w polskich parafiach środki audiowizualne wielokrotnie spełniają swoje zadania niewystarczająco w stosunku do istniejących potrzeb, a to często na skutek braku doświadczenia technicznego w tej dziedzinie, dlatego warto skorzystać z doświadczeń i osiągnięć znanych i wprowadzanych w innych krajach. Temu właśnie celowi ma posłużyć krótkie omówienie noty szwajcarskiej komisji liturgicznej.

We wstępie tejsze noty znajdujemy stwierdzenie potrzeby uświadomienia sobie nowych możliwości Kościoła, jak również zagrożeń, które niesie ze sobą stosowanie nowoczesnych środków audiowizualnych. Podkreślono również konieczność podporządkowania używanych środków technicznych istotnym elementom liturgii. Środki te odgrywają w liturgii rolę służebną i nie można ich stosować dla nich samych. Konkretna sytuacja liturgiczna wskaże potrzebę określonego użycia takiej a nie innej aparatury. Odpowiednie służeńie liturgii zdobyciami techniki wymaga od osób powołanych do tego zadania delikatnego wyczucia duszpasterskiego oraz niezbędnego uświadomienia technicznego.

We wprowadzeniu do problemu najpierw określono adresatów omawianej noty. Są nimi: osoby przygotowujące materiały audiowizualne, osoby odpowiedzialne za całość liturgii (księży, grupy liturgiczne, muzycy), jak również osoby dozorujące zarządzanie miejsc kultu.

Przypominając zalecenia soborowej Konstytucji o Liturgii autorzy noty podkreślają konieczność zachowania w liturgii ważności świętych znaków oznaczających uświęcenie człowieka. Nie można ich zastępować ani spychać na margines przez jakiegokolwiek środki techniczne. Te ostatnie mają za zadanie uczynić bardziej zmysłowo dostrzegalnym i zrozumiałym rozwój „l'action sacrée”, którą jest liturgia. Dlatego też środków tych należy używać z osiągniętym już wcześniej poza liturgią rozeznaniem oraz odpowiednim umiarem.

Kościół zawsze wykorzystywał w swojej działalności środki dźwiękowe i wizualne (mowa, śpiew, gesty, malarstwo, architektura). Technika nowoczesna dorzuca do dawnych dużą gamę nowych możliwości. Ewangeliczne przepowiadanie Kościoła jest dzisiaj skierowane do ludzi z nowymi zapotrzebowaniami i przyzwyczajeniami. Ich odpowiedź na Boże wezwanie winno angażować całą osobowość nie wyłączając władz zmysłowych. Język środków audiowizualnych stał się aktualnie powszechną formą przekazywania myśli. Dzięki swej popularności język ten daje Kościołowi nową szansę w docieraniu do dzisiejszego człowieka, bardziej bezpośrednim i ułatwiającym intuicyjne oraz emocjonalne przeżycie religijne.

Mówiąc o przydatności środków audiowizualnych w liturgii należy pamiętać, że posługując się nimi korzystamy zwykle z materiałów przygotowanych poza liturgią. To stwarza niebezpieczeństwo nieodpowiedniego do świętego charakteru liturgii użycia pośrednictwa środków audiowizualnych. Nawet najdoskonalsze środki techniczne nigdy nie zastąpią w liturgii żywego udziału wiernych.

Terenem, na którym użycie środków audiowizualnych ma szczególne znaczenie, są nabożeństwa z udziałem dzieci i młodzieży, jak również nabożeństwa praliturgiczne o charakterze medytacyjnym. W każdym jednak wypadku zastosowania tych środków zaleca się dyskrecję i umiar.

W drugiej części noty znajdujemy szczegółowe omówienie problemów związanych z technologią i zastosowaniem w działalności duszpasterskiej Kościoła poszczególnych elementów aparatury dźwiękowej. Należą tu przede wszystkim mikrofony, głośniki i wzmacniacze. Mikrofony od wielu lat oszczędzają głos ludzki zwłaszcza w dużych parafiach oraz wspomagają ludzi o przytępionym słuchu. Należy jednak pamiętać, że nawet doskonały mikrofon nie rozwiąże wszystkich problemów akustycznych pomieszczenia. Ważną rzeczą jest umiejętne regulowanie mikrofonów w zależności od stopnia wypełnienia pomieszczenia ludźmi. Szczególną uwagę na precyzyjne

uregulowanie mikrofonów zwrócić należy ze względu na dużą ilość wier-nych źle słyszących. W wypadkach częstego przemieszczania mikrofonów należy stosować bezpośrednio przy nich się znajdujące wyłączniki pozwalające na wyłączenie urządzenia na czas przenoszenia w celu uniknięcia nie-pożądanych hałasów.

Użycie mikrofonu przez mówiącego wcale nie dyspenzuje go od starannej artykulacji. Każdy błąd mówiącego przy zastosowaniu mikrofonu jest daleko łatwiej zauważalny przez słuchaczy. Rodzaj przekazywanych tekstów oraz różna siła głosu wymaga od osoby przemawiającej zachowania odpowiedniej odległości od mikrofonu. Również w wypadku osoby śpiewającej trzeba uważać, aby przez niekontrolowane zbliżanie ust do mikrofonu nie spowodować zniekształceń dźwięku. W odmienny sposób winien korzystać z mikrofonu śpiewak-solista niż np. animator śpiewający ze zgromadzeniem wiernych towarzysząc lub podtrzymując śpiew. W takim wypadku głos animatora wzmocniony przez aparaturę nie może zagłuszać śpiewu zgromadzenia, ale dyskretnie mu towarzyszyć i wspomagać. Instalując aparaturę wzmacniającą należy także pamiętać o względach estetycznych. Jeżeli nie można zastosować kosztownej aparatury bez przewodów, trzeba starać się możliwie dokładnie zamaskować przewody instalacyjne. Kształt i umieszczenie kolumn głośnikowych winno również być dostosowane do architektury i wystrój wnętrza.

Stwierdza się stopniowy wzrost możliwości odtwarzania w kościołach muzyki zarejestrowanej na płytach i taśmach magnetofonowych. Biskupi szwajcarscy wyraźnie zalecają respektowanie zasady powierzenia wszelkich wykonań muzycznych członkom zgromadzenia liturgicznego (chór, schola, muzycy). Dopiero w wypadkach, gdy to jest nieosiągalne można skorzystać z muzyki zarejestrowanej np: w czasie pogrzebu czy ślubu małżeńskiego dla wytworzenia atmosfery przed wejściem celebransa, podczas medytacji po czytaniu lub homilii. Aby nadawanie muzyki uprzednio nagranej spełniło swe zadanie, oprócz roztropności w jej stosowaniu wymagana jest dobra aparatura odtwarzająca (magnetofon, kolumny głośnikowe, wzmacniacz) odpowiednia do konkretnych właściwości i potrzeb danego kościoła.

Kolejnym problemem jest odpowiedni wybór utworów. Możliwości repertuarowe są bardzo duże począwszy od nagrań dawnej muzyki religijnej po nowoczesne utwory muzyki elektronicznej. Zakładamy oczywiście u osób typujących utwory dobrą znajomość tak liturgii jak i muzyki. Uznając śpiew uczestników zgromadzenia liturgicznego za formę aktywnego udziału w nabożeństwach, należałoby w czasie ich trwania unikać odtwarzania muzyki wokalnej. Specjalną rolę spełniają nagrania nowych śpiewów. Uczenie ich odbywa się zwykle poza nabożeństwem. Nagrania te nie powinny stanowić zastąpienia chóru lub wiernych.

Środki wizualne należą również do udoskonalonych form przekazu ułatwiającym wiernym osobowy kontakt z prawdą Bożą. Najpierw zwracamy uwagę na odpowiednie oświetlenie miejsc, z których przemawia celebrans. Również ważnym jest funkcjonalne i estetyczne oświetlenie miejsca dla wiernych. Coraz częściej stosuje się aparaturę do projekcji tekstów i obrazów. Gdy wierni nie posiadają tekstów wspólnych modlitw czy śpiewów, należy je udostępnić na ekranie lub ścianie kościoła za pomocą projektora. Projekcja tekstów czy obrazów może pomagać modlitwie lub medytacji ilustrując prawdy lub zdarzenia zwłaszcza w nabożeństwach specjalnych (np: różaniec, droga krzyżowa). Ilość i tematyka obrazów winny być dostosowane do treści nabożeństwa. Wyświetlanie diapozytywów znajdzie najlepsze zastosowanie podczas medytacji w Liturgii Słowa dla dzieci i młodzieży lub grup specjalnych. W czasie niedzielnej liturgii mszalnej jest to dopuszczalne tylko wyjątkowo.

Filmy jako zbyt absorbujące uwagę widzów należy wykluczyć całkowicie z przebiegu liturgii mszalnej.

We wskazaniach końcowych swojej noty biskupi szwajcarscy zachęcają do współpracy komisji liturgicznej, do spraw muzyki i sztuki sakralnej ze specjalistami w dziedzinie środków audiowizualnych w celu dalszych studiów problemu w skali międzynarodowej, badania opinii publicznej, prowadzenia inwentaryzacji materiałów oraz doskonalenia twórczości przeznaczonej dla wiernych.

Choć dyrektywy zamieszczone w omówionej nocie zostały skierowane do szwajcarskich wspólnot Kościoła i nie mają mocy zobowiązującej w naszym kraju, to jednak aktualność i podobieństwo omówionych problemów oraz praktyczny sposób ich potraktowania skłania do zainteresowania się nimi i wyciągnięcia wniosków na miarę naszych duszpasterskich potrzeb.

Kraków

Ks. JACEK ŻUREK

WYDAWNICTWA POLSKIEGO TOWARZYSTWA
TEOLOGICZNEGO W KRAKOWIE

N o w o ś ć

**TEOLOGIA MORALNA W OBLICZU
AKTUALNEGO STANU ETOSU POLSKIEGO**

Akta Kongresu Teologów Moralistów Polskich odbytego
w Krakowie 17—19 IX 1974

opracował
Ks. Stanisław Olejnik
Kraków 1977

Stron 208

Cena 90 zł

Do nabycia w Administracji Wydawnictwa
31-069 Kraków, ul. Bernardyńska 3, tel. 205-50